

Kokaiini ja crack

Päivitetty 8.6.2015

Kokaiini ja crack vaikuttavat keskushermostossa kiihottavasti kohottamalla lähinnä dopamiinivälittäjäaineen pitoisuuksia. Kokaiinihydrokloridia eli kokaiinisuolaa valmistetaan pääasiassa Perussa ja Boliviassa kasvavasta kokapensaan lehdistä. Ensimmäisen kerran kokaiini tuli julkisuuteen 1800-luvun puolivälissä, jolloin sitä mainostettiin ihmelääkkeenä erilaisiin, todellisiin tai kuviteltuihin, sairauksiin. Kun kokaiinin aiheuttamat myrkytykset ja mielenterveysongelmat sekä kokaiiniriippuvuus tulivat ilmeisiksi, sen suosio laantui nopeasti. Uudelleen suosioon kokaiini nousi 1960-luvulla, jolloin se kalliin hintansa vuoksi oli ylellisyshuume. Hoidollista käyttöä kokaiinilla on ainoastaan korva- ja kurkkutautilääketieteessä paikallispuudutteena.

Katukaupassa kokaiini myydään valkoisena, läpikuultavana jauheena. Sitä käytetään nuuskaamalla, suonensisäisesti ja joskus suun kautta esim. alkoholiin sekoitettuna. Kokaiinin tehoa vahvistetaan uuttamalla siitä puhdasta kokaiinialkaloidia (free base) kemiallisen prosessin avulla. Free basea käytetään polttamalla sitä savukkeissa tai vesipiipussa. Yksinkertaisemman kemiallisen prosessin tuloksena saadaan crackiä, joka on väriltään beigeä. Sitä käytetään vain polttamalla.

Kokaiinin, kuten kaikkien päihdyttävien aineiden vaikutukset käyttäjälleen riippuvat siitä, millaisessa mielentilassa ja seurassa ainetta käytetään, käytetäänkö ainetta yhdessä muiden päihteiden kanssa ja onko käyttäjä ensikertalainen vai kokenut. Nuuskatun kokaiinin vaikutukset alkavat noin kolmen minuutin kuluttua, kun taas suonensisäisen kokaiinin vaikutukset ilmaantuvat jo 10 - 15 sekunnissa. Poltettaessa kokaiini imeytyy välittömästi keuhkoverenkiertoon, josta se kulkeutuu keskushermostoon yhtä nopeasti kuin suoneen ruiskutettu kokaiini. Kokaiini poistuu elimistöstä nopeasti, sen puoliintumisaika on 1-2 tuntia. Suonensisäisesti annetun ja poltetun kokaiinin vaikutukset kestävät vain noin 10 minuuttia kun taas nuuskattu kokaiini vaikuttaa 20 -45 minuuttia. Bentsoyyliekgoniini on kokaiinin oletetusti vaikuttamaton aineenvaihduntatuote.

Koska kokaiinin välittömät vaikutukset ilmaantuvat nopeasti ja katoavat usein muutamassa minuutissa, jotkut käyttäjät ottavat kokaiinia useita peräkkäisiä annoksia ("run"). Käyttäjä tuntee olonsa euforiseksi, energiseksi, puheliaksi ja henkisesti vireäksi. Vaikutus voi olla myös päinvastainen: käyttäjästä tulee mielteliäs, hermostunut tai pelokas. Fyysisiä oireita ovat kiihtynyt sydämen lyöntitiheys ja hengitys sekä verenpaineen ja ruumiinlämmön nousu. Ruokahalu ja unentarve voivat vähentyä. Suuremmilla annoksilla päihtymyksen tila on intensiivisempi ja käyttäjä saattaa muuttua arvaamattomaksi ja väkivaltaiseksi. Kokaiinimyrkytys muistuttaa amfetamiinimyrkytystä. Sen oireita ovat tärinä, huimaus, lihasten nykiminen ja paranoia. Kokaiinin käytöstä johtuvien kuolemien syitä ovat kouristukset, lämpöhalvaus, sydämen rytmihäiriöt ja hengityspysähdys. Käytettäessä kokaiinia yhdessä alkoholin kanssa syntyy elimistössä sydämelle kokaiiniakin myrkyllisempää kokaetyleenä.

Kun kokaiinia käytetään säännöllisesti, sen vaikutukset muuttuvat. Käyttäjistä tulee rauhaton, jännittynyt ja hänellä nukkumisvaikeuksia. Kokaiinin aiheuttamat harhat ja hallusinaatiot muistuttavat amfetamiinipsykoosia ja paranoidia skitsofreniaa. Psykoosin oireet katoavat yleensä varsin nopeasti käytön lopettamisen jälkeen. Jatkuva nuuskaaminen aiheuttaa nenän tukkoisuutta, sierainten rohtumista ja nenän väliseinän reikiintymistä. Kokaiinin polttaminen puolestaan voi aiheuttaa vaikeaa hengitysteiden ärsyyntymistä. Suonensisäisesti käytettynä likaiset neulat ja epähygieeniset pistämistavat voivat vaurioittaa elimistöä ja aiheuttaa tulehduksia. Henkilöllä, joka käyttää yhteisneuloja, on riski sairastua virustauteihin, esimerkiksi AIDSiin ja B- tai C-hepatiittiin.

Kokaiini aiheuttaa voimakasta psyykkistä riippuvuutta. Kokaiinia runsaasti käyttävillä aineen käytön lopettaminen voi aiheuttaa syvän depression. Fyysisen riippuvuuden suhteen tutkijat eivät ole päässeet yksimielisyyteen. Vieroitusoireista puhutaan kuitenkin silloin, kun usean peräkkäisen kokaiiniannoksen jälkeen tapahtuu "romahdus" ("crash"), jonka oireita ovat levottomuus, depressio, univaikeudet ja voimattomuus. Kokaiinin kohdalla ei ole todettu sietokyvyn kasvamista. Toisaalta osan käyttäjistä on todettu kasvattavan kerta-annosta käytön edetessä.

VTM Sanna Sairanen

Päivittänyt:

Timo Seppälä

Ylilääkäri, THL

Päihteet ja aivot -animaatiossa kerrotaan kuinka eri päihteet vaikuttavat aivojen välittäjäaineiden kautta käyttäjän tuntemuksiin ja toimintaan.

Alkuperäinen julkaisu 20.12.2005

link

Lähde verkko-osoite: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumeet-ja-muut-paihdyttavat-aineet/kokaiini-ja-crack>